

Organizacija i izdavaštvo:
Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
ECNL - Europski centar za neprofitno pravo, Budimpešta

ZAKONSKO UREĐENJE VOLONTERSTVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Autorica

Martina Horvat

Suradnice

Lidija Burić
Bojana Čulum
Gordana Forčić
Vanja Škorić
Lejla Šehić Relić

European Center for Not-for-Profit Law (ECNL)

Apaczai Csere Janos u.17, 1st floor

Budapest 1052, Hungary

phone: (+361) 318 6923 / 483 1774

fax: (+361) 266 1479

www.ecnl.org

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Adresa: Park Stara Trešnjevka 4, 10 000 Zagreb

Telefon: 01 36 57 888

Faks: 01 36 57 855

Zagreb, Hrvatska

mobms@mobms.hr

www.mobms.hr

Tekst - lektura

Jelena Topčić

Grafičko oblikovanje

Ivan Karaga
Danijel Jaška

Tisak

EDOK

ISBN

ISBN 978-953-7438-10-4

Izradu publikacije podržavaju

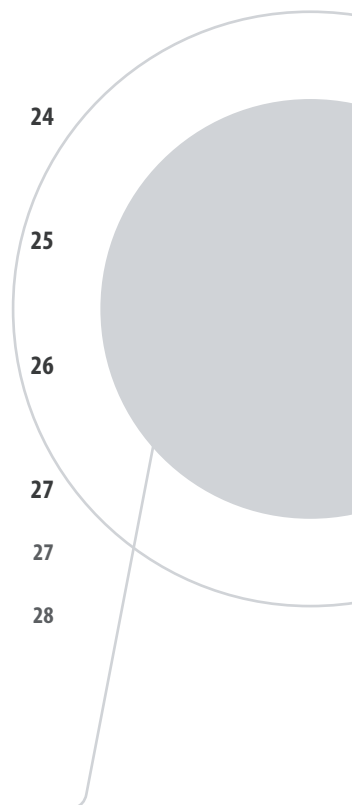
Copyright © 2007 Europski centar za neprofitno pravo (European Center for Not-for-Profit Law - ECNL), Budimpešta. Sva prava pridržana. Ovaj priručnik omogućila je velikodušna potpora američkih građana preko Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID), pod uvjetima iz Sporazuma o suradnji USAID CA#160-A-00-01-00109-00, kroz projekt CroNGO, koji provodi Academy for Educational Development (AED). Sadržaj ne odražava nužno stajališta Američke agencije za međunarodni razvoj ili Vlade SAD-a, nego je za njega odgovorna autorica.

SADRŽAJ

1.	UVODNO O ZAKONU O VOLONTERSTVU	7
1.1.	ZAKONSKO ODREĐENJE VOLONTIRANJA	8
1.2.	TEMELJNA NAČELA VOLONTIRANJA	9
2.	KOJI SU POZITIVNI UČINCI VOLONTIRANJA	10
3.	TKO ORGANIZIRA VOLONTIRANJE	10
4.	TKO MOŽE BITI VOLONTERKA ILI VOLONTER	11
4.1.	MOŽE LI MALOLJETNA OSOBA VOLONTIRATI	11
4.1.1.	ODGOJ ZA VOLONTIRAJE	12
4.2.	POSTOJE LI NEKA DODATNA ZAKONSKA OGRANIČENJA ZA VOLONTIRANJE	12
4.2.1.	VOLONTIRANJE OSOBA LIŠENIH POSLOVNE SPOSBNOSTI	13
5.	UGOVOR O VOLONTIRANJU	14
5.1.	KAKO MOGU POSTATI VOLONTERKA ILI VOLONTER	14
5.2.	ŠTO SADRŽI UGOVOR O VOLONTIRANJU	15
5.3.	KADA PRESTAJE VRIJEDITI UGOVOR O VOLONTIRANJU	16

6.	PROPISUJE LI ZAKON KAKVA PRAVA I DUŽNOSTI VOLONTERKI I VOLONTERA	17
7.	IMAJU LI VOLONTERI KODEKS PONAŠANJA	18
8.	POTVRDA O VOLONTIRANJU ŠTO JE TO POTVRDA O VOLONTIRANJU, TKO JE IZDAJE I KOJE ELEMENTE SADRŽAVA	19
9.	PROPISUJE LI ZAKON KAKVA PRAVA I DUŽNOSTI ORGANIZATORA VOLONTIRANJA	20
10.	PREDVIĐA LI ZAKON KAZNE NE ODREDBE ZA NJEGOVO NEPOŠTIVANJE	21
11.	MOŽE LI VOLONTERKA ILI VOLONTER ZA VOLONTIRANJE DOBITI NAKNADU TROŠKOVA ILI NAGRADU	22
12.	KOJIM DRŽAVNIM TIJELIMA SE TREBA OBRATITI VEZANO UZ PROVEDBU ZAKONA O VOLONTERSTVU	24
13.	KORISNI KONTAKTI	25
14.	DOKUMENTI VAŽNI ZA PROMOCIJU VOLONTERSTVA	26
15.	PRILOZI	27
15.1.	PRIMJER UGOVORA O VOLONTIRANJU	27
15.2.	PRIMJER POVRDE O VOLONTIRANJU	28

Poštovane čitateljice, poštovani čitatelji

Hrvatski sabor je u svibnju 2007. godine usvojio Zakon o volonterstvu, prvi takav zakon u Hrvatskoj. Kao i u ostalim europskim zemljama, i u našoj se pokazalo kako unatoč ponegdje uhodanom i dobro organiziranom volontiranju nedostatak pravne zaštite stvara prepreke, onemogućuje, a ponekad i sprečava volontiranje. Zbog toga se nedavni trend čistog javnog priznavanja volontiranja pomakao u smjeru stvaranja zakonskog okruženja koje će volontiranje i promovirati. Pokazalo se da je zakonski okvir bitan, kako za bolje organiziranje volontiranja i njegovu kontrolu, tako i za zaštitu volontera i korisnika volontiranja.

U Republici Hrvatskoj su različite institucije i organizacije na nacionalnoj i regionalnoj razini pokrenule inicijative i aktivnosti usmjerene na razvoj volonterstva. Održane su nacionalne konferencije o volonterstvu (Cavtat 2004. godine i Trogir 2005.), a u Cavtatu je 2004. održana i europska volonterska konferencija. Doprinos razvoju volonterstva daju od kraja devedesetih volonterski centri u četiri najveća grada (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek) te druge civilne inicijative, udruge i projekti.

Zakon o volonterstvu izradila je Radna skupina Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, u kojoj su osim predstavnika Ministarstva imenovani i predstavnici Vladinog Ureda za udruge, Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva te udruge (Smart, Gong, Most, Volonterski centar Zagreb i Trenerski forum).

Donošenjem Zakona o volonterstvu Hrvatska je poslala jasnu poruku da je volontiranje ne samo dopušteno već i društveno prepoznato kao aktivnost od interesa za državu. Volontiranje pridonosi općem dobru i Hrvatska će ga poticati, posebno među mladima.

Na prijedlog Vlade RH, u Zakon o volonterstvu ugrađena je državna nagrada za volontiranje – najviše priznanje koje Republika Hrvatska dodjeljuje za volontiranje, doprinos promicanju volonterstva i druge volonterske aktivnosti. Nagrada se dodjeljuje volonterima i organizatorima volontiranja kao godišnja nagrada i još je jedan način priznanja i stimuliranja volonterstva.

Međutim, da bi se u praksi stvarno razvilo volontiranje, nužno je donijeti i provedbene propise koji će omogućiti primjenu odredaba ovog Zakona, kao i poticati druge mjere i programe kojima će se pružati stalna podrška razvoju volonterstva.

Ovom publikacijom željeli bismo svim sadašnjim i budućim volonterima, kao i organizatorima volontiranja približiti Zakon i pokušati dati odgovore na pitanja i nedoumice koje se nameću u praksi u cilju poticanja volonterstva u našoj državi.

Jadranka Kosor,
potpredsjednica Vlade RH i
ministrica obitelji, branitelja i
međugeneracijske solidarnosti

1. UVODNO O ZAKONU O VOLONTERSTVU

Volontiranje jest aktivnost za opće dobro, odnosno aktivnost od koje korist ima cijelo društvo. Volontiranjem građanke i građani pomažu drugim ljudima i zajednici u kojoj žive, a u isto vrijeme razvijaju vlastitu osobnost i vještine.

Upravo zbog pozitivnih učinaka volontiranja Zakon o volonterstvu u članku 2. propisuje da se volontiranje prepoznaje i promiče kao aktivnost od interesa za Republiku Hrvatsku i koja dovodi do poboljšanja kvalitete života, aktivnog uključivanja osoba u društvena zbivanja te razvoja humanijeg i ravnopravnijeg demokratskog društva.

Donošenje Zakona o volonterstvu važno je kako bi se pravno uredili odnosi između volontera ili volonterki, organizatora i korisnika volontiranja shvaćenih u smislu ovog Zakona, ali i kako bi se osiguralo društveno okruženje povoljno za razvoj volonterstva te spriječile moguće zloporabe.

Zakon o volonterstvu odnosi se isključivo na organizirano volontiranje koje se provodi na način predviđen samim Zakonom, a ne odnosi se na volonterske inicijative pojedinki i pojedinaca ili skupina ljudi, kao niti na volonterski rad u smislu neplaćenog stručnog usavršavanja koji je uređen Zakonom o radu.

Cilj ove publikacije je provesti čitateljice i čitatelje kroz Zakon o volonterstvu, i to na način da publikacija pruži odgovore na različita pitanja kako volonterki i volontera, tako i organizatora volontiranja.

I prije donošenja Zakona o volonterstvu pojedini zakoni su djelomično uređivali različite oblike dobrovoljnog rada. Odredbe tih zakona i dalje ostaju na snazi, a Zakon o volonterstvu se komplementarno primjenjuje u dijelu u kojem ti zakoni nisu u dovoljnoj mjeri regulirali položaj svih uključenih u volontiranje.

1.1. ZAKONSKO ODREĐENJE VOLONTIRANJA

Volontiranjem se, sukladno definiciji iz članka 3. Zakona o volonterstvu, smatra dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za opću dobrobit. Dodatni uvjeti da bi se neka aktivnost smatrala volontiranjem su da za nju nije tražena protuusluga ili imovinska korist, kao i to da su volonterke i volonteri te organizatori volontiranja postupali sukladno Zakonu o volonterstvu.

Zakon razlikuje i termin «dugotrajnog volontiranja». Dugotrajno volontiranje je ono koje volonterka i/ili volonter obavlja najmanje 20 sati tjedno, i to u razdoblju od najmanje tri mjeseca bez prekida.

Volontiranjem se, u smislu Zakona o volonterstvu, ne smatra:

- ▶ dobrovoljno obavljanje usluga ili aktivnosti koje su u suprotnosti s Ustavom Republike Hrvatske, drugim propisima Republike Hrvatske te preuzetim međunarodnopravnim obvezama;
- ▶ obavljanje usluga ili aktivnosti za koje postoji uvjet isplate ili potraživanja novčane nagrade, odnosno druge imovinske koristi, a koje se obavljaju bez zasnivanja radnog odnosa uređenoga Zakonom o radu;
- ▶ obavljanje poslova koji, s obzirom na narav i vrstu rada te ovlasti poslodavca, imaju obilježja poslova za koje se osniva radni odnos sukladno Zakonu o radu;
- ▶ stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad) uređeno Zakonom o radu ili drugim propisima;
- ▶ obavljanje usluga ili aktivnosti koje je jedna ugovorna strana obvezna pružiti drugoj ugovornoj strani temeljem ugovora, osim ugovora o volontiranju;
- ▶ obavljanje usluga ili aktivnosti koje je jedna osoba obvezna pružiti drugoj osobi temeljem zakona ili drugih propisa;
- ▶ izvršavanje posebnih obveza sukladno sudskim odlukama i presudama;
- ▶ obavljanje usluga ili aktivnosti koje su uobičajene u obiteljskim, prijateljskim ili susjedskim odnosima;
- ▶ besplatno davanje imovine ili novca.

1.2. TEMELJNA NAČELA VOLONTIRANJA

Načelo zabrane diskriminacije volontera i korisnika volontiranja

Načelo zaštite korisnika volontiranja

Načelo zabrane iskorištavanja volontera

Načelo zaštite maloljetnih volontera te osoba djelomično i potpuno lišenih poslovne sposobnosti

Načelo besplatnosti volontiranja

Načelo dobrovoljnosti i solidarnosti volontiranja

Načelo transnacionalnosti volontiranja

2. KOJI SU POZITIVNI UČINCI VOLONTIRANJA

Volontiranjem se pružaju usluge fizičkim ili pravnim osobama koje Zakon o volonterstvu naziva korisnicama ili korisnicima volontiranja.

Ako se prisjetimo različitosti volonterske prakse, tada trebamo uzeti u obzir da su česti oblici volontiranja usmjereni na zaštitu okoliša ili pomoć životinjama. U tim bi slučajevima životinje i okoliš bili korisnici volontiranja, ali zakonski gledano životinje ili biljke nemaju pravni subjektivitet pa ih se ne smatra korisnicima. To, naravno, ne znači da aktivnosti organizirane u njihovu korist nisu volontiranje, već da se u tim slučajevima kao korisnici vide fizičke i pravne osobe - npr. jedinice lokalne i regionalne samouprave na čijim se područjima organizira volotiranje.

Volontiranje je aktivnost od općeg dobra s brojnim pozitivnim učincima na društvo.

3. TKO ORGANIZIRA VOLONTIRANJE

Volontiranje organizira organizator volontiranja. Zakonom o volonterstvu je predviđeno da su organizatori volontiranja pravne osobe, i to one kojima nije primarna svrha stjecanje profita.

Organizatori volontiranja su: udruge, zaklade, fundacije, sindikati, vjerske zajednice: dakle, neprofitne pravne osobe. Zakonom o volonterstvu omogućeno je organiziranje volontiranja i javnim ustanovama, turističkim zajednicama, državnim tijelima te tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Volonterske inicijative privatnih osoba nisu uređene ovim Zakonom, pa tako ni privatne osobe ne mogu biti organizatori volontiranja u smislu Zakona o volonterstvu.

4. TKO MOŽE BITI VOLONTERKA ILI VOLONTER

Osim dobre volje postoji još jedan dodatni uvjet da bi osoba mogla volontirati, a to je da je osoba navršila najmanje 15 godina.

Djeca prema Zakonu o volonterstvu ne mogu biti volonteri, ali mogu biti uključeni u tzv. «odgoj za volontiranje», o kojem ćete više saznati u nastavku publikacije, kao i o još nekim ograničenjima za volontiranje.

4.1. MOŽE LI MALOLJETNA OSOBA VOLONTIRATI

Maloljetne osobe s navršениh 15 godina i više mogu volontirati uz neke dodatne uvjete i zaštitu. Naime, one mogu sklopiti ugovor o volontiranju i volontirati samo uz pisanu suglasnost zakonske zastupnice ili zastupnika i tada imaju sva prava iz osnove volontiranja propisana Zakonom o volonterstvu.

Maloljetni volonteri smiju volontirati isključivo uz nadzor i podršku organizatora volontiranja i drugih odraslih osoba, i to u aktivnostima primjerenima njihovoj dobi, tjelesnom, psihičkom i moralnom stupnju razvoja i vještinama, te u onima koje ne predstavljaju rizik za njihovo zdravlje, razvoj i uspjeh u izvršavanju školskih obveza.

Maloljetni volonteri ne smiju:

- ▶ volontirati izvan granica Republike Hrvatske bez pratnje i bez suglasnosti zakonske zastupnice ili zastupnika;
- ▶ biti uključeni u dugotrajno volontiranje, ni u volontiranje povezano s teškim tjelesnim naporom ili rizicima koji ugrožavaju ili bi mogli ugroziti njihov život, zdravlje, ćudoređe, razvoj ili izvršavanje školskih obveza.

4.1.1. ODGOJ ZA VOLONTIRANJE

Za razliku od toga, maloljetna osoba mlađa od 15 godina ne može biti uključena u volontiranje, ali može biti uključena u aktivnosti koje se Zakonom određuju kao «odgoj za volontiranje», tj. u obavljanje volonterskih aktivnosti samo u svrhu vlastitog odgoja i obrazovanja na način koji pridonosi njezinu razvoju i socijalizaciji.

Na ovaj način se kroz odgojno-obrazovne institucije uči mlade o ulozi i značaju volontiranja.

Zakon propisuje neke uvjete prilikom uključivanja mlađih od 15 godina u aktivnosti koje se nazivaju «odgoj za volontiranje». Ti uvjeti su:

- ▶ da je s aktivnostima suglasna zakonska zastupnica ili zakonski zastupnik volonterke i volontera;
- ▶ da se aktivnosti ne obavljaju u razdoblju između 20 i 6 sati radnim danom u kojemu dijete ima školske obveze, te između 23 sata i 6 sati vikendom ili praznicima;
- ▶ da je organizator volontiranja odgojno obrazovna ustanova, ustanova socijalne skrbi ili druga pravna osoba koja organizira volontiranje u odgojne i obrazovne svrhe uz suglasnost nadležnih tijela državne uprave, odgojno obrazovnih ustanova ili ustanova socijalne skrbi.

4.2. POSTOJE LI NEKA DODATNA ZAKONSKA OGRANIČENJA ZA VOLONTIRANJE

Zakonom o volontiranju su predviđena dodatna ograničenja osobama koje su počinile neka kažnjiva ponašanja.

Ta ograničenja su usmjerena na zaštitu osobito osjetljivih skupina, i to: djece, osoba s invaliditetom, osoba s teškoćama u razvoju, starih i nemoćnih osoba, bolesnih osoba ili osoba koje su potpuno ili djelomice lišene poslovne sposobnosti.

Kada se volontira s tim osjetljivim skupinama, volonterka ili volonter mora priložiti potvrdu o nekažnjavanju i neizricanju sigurnosnih mjera te potvrde o tome vodi li se protiv volonterke ili volontera kazneni postupak, prekršajni postupak ili su im izricane prekršajno-pravne sankcije propisane Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji.

Namjera ove odredbe je da se dodatno zaštite osjetljive skupine korisnika volontiranja. Međutim, tek treba vidjeti kako će ova odredba funkcionirati u praksi. Ostaje nejasno na koji će način organizator volontiranja moći pribaviti tražene dokumente, kada im to drugi važeći propisi ne dopuštaju te hoće li taj postupak usporiti i otežati proces uključivanja volonterki i volontera u aktivnosti.

Volontiranje kojim se pružaju usluge osjetljivim skupinama eksplicitno je Zakonom zabranjeno :

- ▶ osobama kojima traje sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja ili obveznog liječenja od ovisnosti ili zabrane obavljanja zvanja, djelatnosti ili dužnosti koja je u vezi s djelatnošću volontiranja;
- ▶ osobama pravomoćno osuđenima za kazneno djelo protiv života i tijela, protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, protiv braka, obitelji i mladeži;
- ▶ osobama prema kojima je izrečena prekršajno-pravna sankcija propisana Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji.

Potvrde o nekažnjavanju nisu jedini mehanizam zaštite volontera i korisnika. Iznimno je važno da organizatori volontiranja procijene potencijalne rizike određenog oblika volontiranja te da poduzmu mjere koje će te rizike maksimalno smanjiti.

4.2.1. VOLONTIRANJE OSOBA LIŠENIH POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Osobe lišene poslovne sposobnosti su sljedeća skupina koja je dodatno zaštićena ovim zakonom.

Osoba djelomično lišena poslovne sposobnosti može volontirati u dijelu preostale poslovne sposobnosti ako posjeduje potpunu ili preostalu radnu sposobnost, uz pisanu suglasnost skrbnika i nadležnog centra za socijalnu skrb.

Zabranjeno je volontiranje osobi potpuno lišenoj poslovne sposobnosti. Osobe lišene poslovne sposobnosti u trenutnoj se praksi uključuju u različite radno okupacijske aktivnosti, ali s ciljem njihove vlasite rehabilitacije i dobrobiti, što se ovim Zakonom ne smatra volontiranjem.

5. UGOVOR O VOLONTIRANJU

5.1. KAKO MOGU POSTATI VOLONTERKA ILI VOLONTER

Osobe koje žele volontirati mogu se obratiti volonterskim centrima koji se nalaze u Osijeku, Splitu, Rijeci i Zagrebu, kao i drugim organizacijama ili institucijama koje trebaju volontersku pomoć, a bave se područjem u kojem bi te osobe htjele dati svoj doprinos. Kada se uključe u organizirani oblik volontiranja u nekoj organizaciji, sljedeći korak je sklapanje ugovora o volontiranju.

Važno je naglasiti da je sklapanje ugovora o volontiranju zakonski određeno samo kod organiziranih oblika volontiranja. Ta odredba ne obvezuje neformalne građanske inicijative, kao ni osobe koje povremeno i sporadično volontiraju, odnosno uključuju se u rješavanje nekog problema u zajednici.

Ugovor o volontiranju zaključuje se između organizatora volontiranja i volontera prije početka volontiranja. Može se zaključiti u usmenom ili u pisanom obliku.

U nekim slučajevima je obvezno zaključivanje ugovora u pisanom obliku, a u slučajevima kada se ugovor zaključuje u usmenom obliku organizator volontiranja ipak mora izdati volonterki ili volonteru pisanu potvrdu odmah po zaključenju ugovora. Ovom odredbom se nastoji zaštititi volonterka, odnosno volonter.

Zaključivanje ugovora o volontiranju u pisanu obliku obvezno je u slučajevima:

- ▶ volontiranja povezanog s povećanim rizicima za život i zdravlje volontera;
- ▶ volontiranja stranih državljana u Republici Hrvatskoj;
- ▶ volontiranja državljana Republike Hrvatske u inozemstvu, a koje organiziraju ili suorganiziraju organizatori volontiranja sa sjedištem u Republici Hrvatskoj;
- ▶ dugotrajnog volontiranja;
- ▶ kad su organizatori volontiranja vjerske zajednice, javne ustanove, turističke zajednice, državna tijela i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave;
- ▶ volontiranja s djecom, osobama s invaliditetom, osobama s teškoćama u razvoju, starim i nemoćnim osobama, bolesnim osobama ili osobama koje su potpuno ili djelomice lišene poslovne sposobnosti;
- ▶ kad volonterka ili volonter to zahtijeva.

U navedenim slučajevima zakon propisuje obvezu zaključivanja pisanog oblika ugovora o volontiranju, ali stranke koje ugovor zaključuju mogu same odlučiti zaključiti ga u pisanom obliku i u drugim situacijama kada procijene potrebnim.

Ugovor o volontiranju prestaje:

- ▶ danom pravomoćnosti odluke o lišavanju poslovne sposobnosti za volonterku ili volontera u slučaju kad su u cijelosti lišeni poslovne sposobnosti;
- ▶ danom pravomoćnosti odluke o djelomičnom lišavanju poslovne sposobnosti za volonterku ili volontera koji su djelomice lišeni poslovne sposobnosti kad volontiranje prelazi opseg poslovne sposobnosti volontera ili volonterke ili u slučaju kad zakonska zastupnica ili zastupnik i Centar za socijalnu skrb ne daju pisanu suglasnost za nastavak volontiranja;
- ▶ smrću volonterke ili volontera;
- ▶ kad organizator volontiranja prestane djelovati bez pravnog sljednika;
- ▶ istekom roka na koji je ugovor sklopljen ili ispunjenjem ugovornih uvjeta;
- ▶ sporazumnim raskidom;
- ▶ iz drugih razloga određenima ugovorom o volontiranju ili Zakonom.

5.2. ŠTO SADRŽI UGOVOR O VOLONTIRANJU

Ugovor o volontiranju je osnovni akt kojim volonterka ili volonter te organizator volontiranja ugovaraju međusobna prava i obveze, kao i specifičnosti potrebne za pojedinačnu volontersku aktivnost ili pružanje pojedine volonterske usluge.

Ugovor o volontiranju može uključivati prava, obveze te potpis i drugih ugovornih strana koje imaju posebne interese za specifični oblik volontiranja.

Ugovor o volontiranju sukladno članku 27. Zakona o volonterstvu sadrži podatke o:

- ▶ volonterki ili volonteru i organizatoru volontiranja budući da su oni ugovorne strane;
- ▶ mjestu volontiranja i vremenu trajanja volontiranja;
- ▶ volonterskim aktivnostima ili uslugama koje će obavljati;
- ▶ specifičnim pravima i obvezama volontera;
- ▶ edukaciji za volontiranje;
- ▶ osobnoj sigurnosti tijekom volontiranja pri dolasku na mjesto volontiranja i povratku s mjesta volontiranja, kao i za vrijeme edukacije u skladu s odredbama ovoga Zakona;
- ▶ troškovima vezanima uz volontiranje i načinu njihove naknade;
- ▶ načinu osiguravanja ugovorenih prava volontera;
- ▶ obliku prestanka ugovora o volontiranju.

Budući da volontiranje zahtijeva i odgovornost prema korisnicama ili korisnicima, sastavnica ugovora o volontiranju je izjava s propisno ovjerenim potpisom volonterke ili volontera da ne postoje okolnosti koje nju ili njega onemogućuju ili bitno ometaju u obavljanju aktivnosti iz ugovora o volontiranju ili koje ugrožavaju život i zdravlje osoba s kojima tijekom volontiranja dolaze u kontakt.

Ugovorom o volontiranju se mogu ugovoriti i druge okolnosti bitne za pojedini oblik volontiranja ovisno o željama i potrebama organizatora i volontera.

Jednostavan primjerak ugovora o volontiranju nalazi se u prilogu publikacije.

5.3. KADA PRESTAJE VRIJEDITI UGOVOR O VOLONTIRANJU

Člankom 29. Zakona je omogućeno volonterki ili volonteru, odnosno njihovim skrbnicima ili zakonskim zastupnicima da mogu bilo kada jednostrano raskinuti ugovor o volontiranju i prestati volontirati, osim u slučaju kada bi to izazvalo izravnu i trenutnu štetu organizatoru volontiranja, korisnicima volontiranja ili trećim osobama.

Organizator volontiranja može raskinuti ugovor o volontiranju:

- ▶ kad prestane potreba za volontiranjem;
- ▶ kad nije u mogućnosti osigurati uvjete za dalje volontiranje;
- ▶ kad utvrdi da volonterka ili volonter ne ispunjava ugovorene obveze;
- ▶ u slučajevima kršenja dopunskih etičkih pravila donesenih za pojedine oblike volontiranja;
- ▶ u slučajevima predviđenima Kodeksom;
- ▶ kad se ispuni uvjet određen ugovorom o volontiranju.

6. PROPISUJE LI ZAKON O VOLONTERSTVU KAKVA PRAVA I DUŽNOSTI VOLONTERKI I VOLONTERA

Zakonom su propisana prava i dužnosti volontera.

Volonterka ili volonter ima sljedeća prava sukladno članku 30. Zakona o volonterstvu:

- ▶ pisanu potvrdu o volontiranju;
- ▶ sklapanje ugovora o volontiranju u pisanu obliku, ako to zatraži;
- ▶ upoznavanje s Kodeksom i etičkim normama bitnima za pojedini oblik volontiranja;
- ▶ prikladnu edukaciju s ciljem poboljšanja kvalitete obavljenih aktivnosti i pruženih usluga, a osobito kad to zahtijeva narav volonterskih aktivnosti i usluga koje se pružaju;
- ▶ stručnu pomoć i podršku tijekom volontiranja;
- ▶ upoznavanje s uvjetima volontiranja, aktivnostima koje će obavljati, uslugama koje će pružati i pravima koja im pripadaju temeljem Zakona i drugih propisa, kao i općih akata organizatora volontiranja, a u slučaju sklapanja usmenog ugovora o tome daje izjavu u pisanom obliku;
- ▶ naknadu ugovorenih troškova nastalih u vezi s volontiranjem;
- ▶ primjerene i sigurne uvjete rada u skladu s naravi volonterskih aktivnosti koje obavlja;
- ▶ zaštitnu opremu u skladu s naravi volonterskih aktivnosti koje obavlja i usluga koje pruža;
- ▶ upoznavanje s opasnostima vezanima uz specifični oblik volontiranja koje obavlja;
- ▶ dnevni odmor u ugovorenom trajanju;
- ▶ zaštitu privatnosti i osobnih podataka;
- ▶ sudjelovanje u odlučivanju o pitanjima u vezi s volontiranjem sukladno mogućnostima organizatora volontiranja i obliku volontiranja.

Ugovorom o volontiranju mogu se urediti posebna prava volontera koja nisu određena Zakonom.

Volonterka ili volonter su obvezni:

- ▶ volontirati u skladu sa stručnim propisima i etičkim pravilima, te po primljenim uputama organizatora volontiranja;
- ▶ čuvati službenu tajnu i povjerljive i osobne podatke o organizatoru ili korisniku volontiranja;
- ▶ odbiti volontiranje koje nije u skladu s propisima.

Volonterka ili volonter su obvezni i izvršavati upute organizatora volontiranja, osim uputa koje su im moralno neprihvatljive, opasne ili koje nisu u skladu s onim što je ugovoreno. Ako izvršavanje upute može uzrokovati štetu volonterki ili volonteru, korisnicima volontiranja ili trećim osobama, volonterka ili volonter dužni su na to upozoriti organizatora volontiranja.

Volonterka ili volonter ne odgovara za prouzrokovanu štetu ako su prethodno upozorili organizatora volontiranja na moguću opasnost.

Odgovornost za štetu koju izazove volonter ili volonterka namjerno ili iz krajnje nepažnje je na samoj volonterki, odnosno volonteru, a organizator odgovara po načelu objektivne odgovornosti

7. POTVRDA O VOLONTIRANJU - ŠTO JE TO POTVRDA O VOLONTIRANJU, TKO JE IZDAJE I KOJE ELEMENTE SADRŽAVA

Organizator volontiranja dužan je volonterki ili volonteru izdati potvrdu o volontiranju.

Potvrda o volontiranju prema članku 34. Zakona o volonterstvu mora sadržavati:

- ▶ osobne podatke o volonterki ili volonteru;
- ▶ podatke o vremenu volontiranja;
- ▶ podatke o edukaciji volonterke ili volontera za volontiranje;
- ▶ kratak opis volonterskih aktivnosti;
- ▶ ostale specifičnosti pojedinog oblika volontiranja;
- ▶ potpis volonterke ili volontera;
- ▶ potpis osobe ovlaštene za zastupanje organizatora volontiranja;
- ▶ pečat organizatora volontiranja kojim se jamči točnost navedenih podataka.

Zakonom nije određeno kako potvrda o volontiranju treba izgledati, ali je određen minimum koji ona mora sadržavati. Organizatori volontiranja mogu sami izraditi vlastitu potvrdu o volontiranju specifičnog izgleda koja, da bi bila zakonski važeća, mora sadržavati osnovne podatke navedene u Zakonu.

Trenutno u praksi postoje različite volonterske knjižice i potvrde u koje organizatori volontiranja mogu zabilježiti volonterski doprinos osobe. Primjerak potvrde nalazi se u prilogu publikacije.

8. IMAJU LI VOLONTERI KODEKS PONAŠANJA

Zakonom je planirano da Nacionalni odbor za razvoj volonterstva u javnom postupku koji će uključiti sve zainteresirane strane donese Etički kodeks volontera. Kodeks će propisati pravila ponašanja volontera, organizatora volontiranja i korisnika volontiranja sukladno načelima volontiranja, a bit će objavljen u Narodnim novinama.

Zakonom je ostavljena mogućnost svakom organizatoru volontiranja donošenje vlastitih etičkih načela koja proistječu iz njegove djelatnosti, dok god nisu u suprotnosti s Kodeksom, temeljnim načelima volontiranja iz ovoga Zakona, te domaćim i međunarodnim propisima koji uređuju volontiranje.

9. PROPISUJE LI ZAKON O VOLONTERSTVU KAKVA PRAVA I DUŽNOSTI ORGANIZATORA VOLONTIRANJA

Pravo organizatora volontiranja je organizirati volontiranje u skladu s propisima. Dužnosti organizatora volontiranja odnose se na brigu o korisnicima, volonterima i osiguranju potrebnih materijala i sredstava za volontiranje. Organizator volontiranja također je dužan dostavljati godišnje izvješće o volontiranju nadležnom Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Organizator volontiranja ima Zakonom određene dužnosti, a to su:

- ▶ poštovati prava volontera;
- ▶ izvršiti obveze prema volonterima;
- ▶ izdati volonterki ili volonteru pisanu potvrdu o volontiranju te u nju upisati podatke propisane Zakonom;
- ▶ osigurati materijale i sredstva za obavljanje volonterskih aktivnosti;
- ▶ osigurati isplatu ugovorenih troškova volonterki ili volonteru;
- ▶ osigurati volonterki ili volonteru tajnost osobnih podataka i zaštitu privatnosti;
- ▶ osigurati druge uvjete i poštivati prava propisana ovim Zakonom.

Organizator volontiranja obavezan je volonterku ili volontera osigurati od nesreće kod volontiranja u uvjetima opasnima po život i zdravlje ili kada je tako ugovoreno.

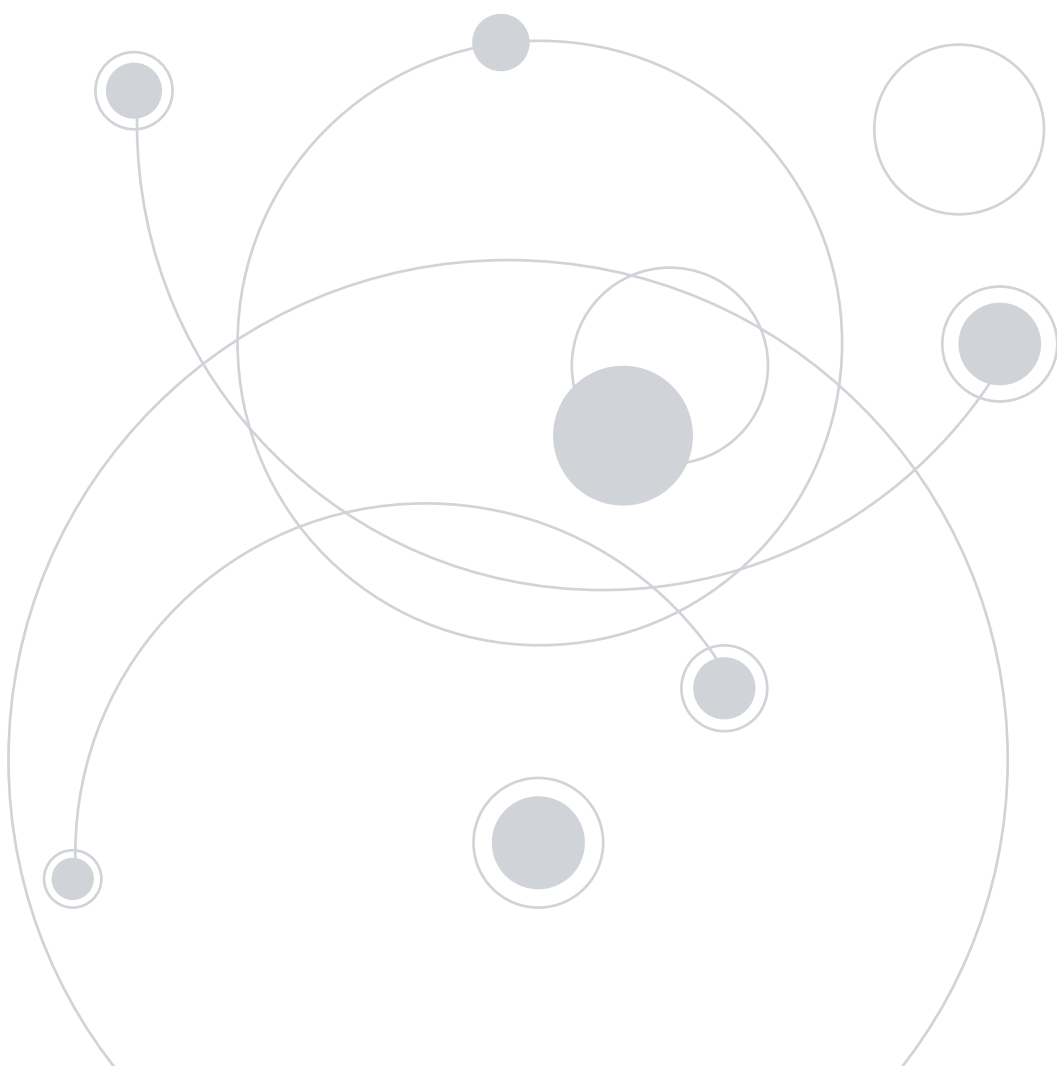
Organizatori volontiranja odgovorni su kad volonteri, izvršavajući njihove upute, izazovu neku štetu.

Organizator volontiranja koji je nadoknadio štetu korisnici ili korisniku volontiranja ili trećoj osobi ima pravo tražiti obeštećenje od volonterke i/ili volontera, ako se dokaže da su volonterka ili volonter štetu prouzročili namjerno ili iz krajnje nepažnje.

10. PREDVIĐA LI ZAKON KAZNE NE ODREDBE ZA NJEGOVO NEPOŠTIVANJE

U članku 37. određene su novčane kazne za nepoštivanje ovog Zakona.

Prekršajnom kaznom od 5.000,00 kuna do 25.000,00 kuna predviđa se kažnjavanje organizatora volontiranja koji ne izvrši Zakonom propisane obveze ili obveze iz ugovora o volontiranju. Za prekršaj se predviđa i kažnjavanje odgovorne osobe organizatora volontiranja, i to kaznom od 1.000,00 kuna do 5.000,00 kuna. Ako su navedeni prekršaji učinjeni prema maloljetnicima ili osobama potpuno ili djelomice lišenima poslovne sposobnosti, iznos novčane kazne se udvostručuje. Prekršajnom kaznom od 20.000,00 kuna do 200.000,00 kuna te oduzimanjem ostvarenog profita predviđa se kažnjavanje organizatora volontiranja koji iskorištava volontere za stjecanje profita ili anagažira volontere na poslovima na kojima treba zapošljavati. Prekršajnom kaznom od 50.000,00 kuna do 250.000,00 kuna predviđa se kažnjavanje organizatora volontiranja koji ne poštuje propise o dodatnoj zaštiti maloljetnih osoba ili osoba lišenih poslovne sposobnosti tijekom volontiranja.

11. MOŽE LI VOLONTERKA ILI VOLONTER ZA VOLONTIRANJE DOBITI NAKNADU TROŠKOVA ILI NAGRADU

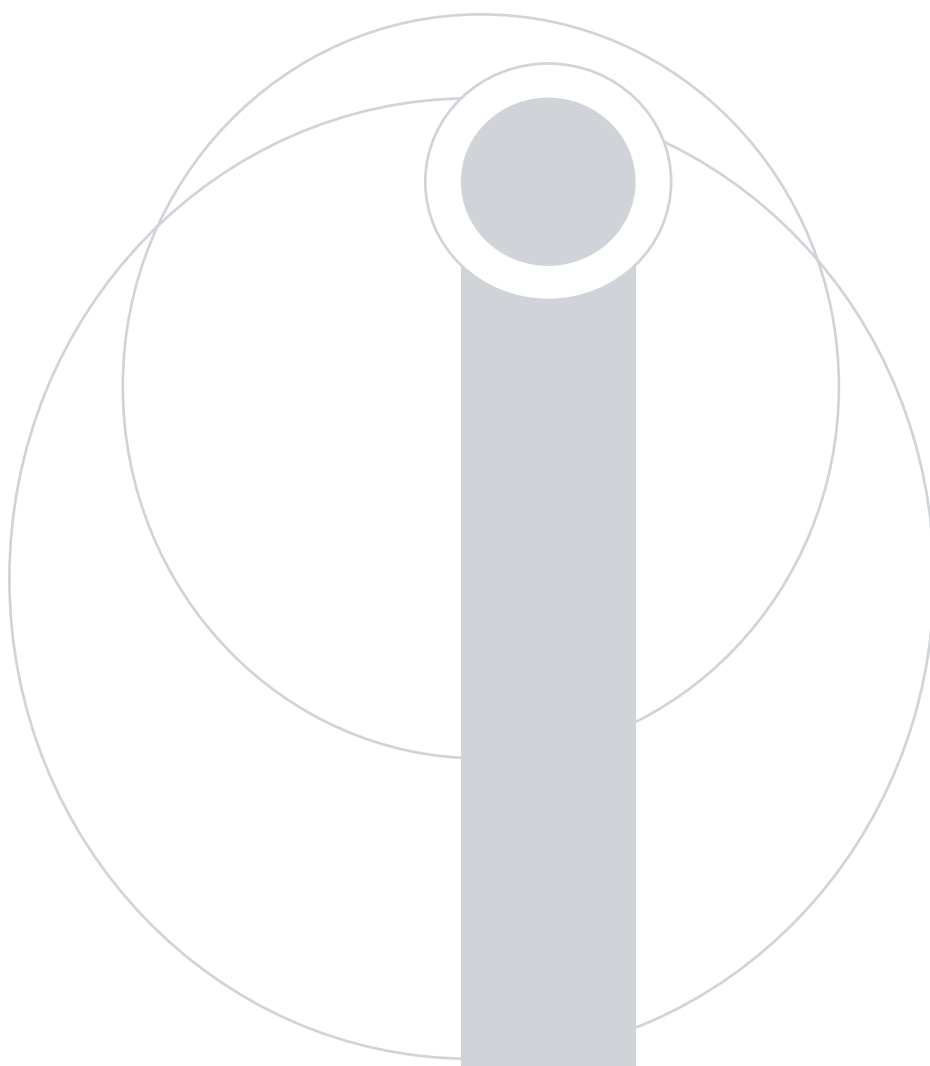
Tijekom volontiranja volonterka ili volonter neminovno imaju i neke troškove, kao što su troškovi nabavke materijala za volontiranje, troškovi vlastite prehrane, puta i slično. Te troškove im organizatori volontiranja moraju nadoknaditi samo ako su to prethodno ugovorili.

Člankom 15. Zakona o volonterstvu predviđeno je da se radi naknade troškova volonterima mogu isplatiti novčana sredstva za sljedeće skupine troškova:

- ▶ računom potvrđene novčane naknade isplaćene za plaćanje radne odjeće, opreme i predmeta za zaštitu potrebnih za volontiranje;
- ▶ računom potvrđene novčane naknade isplaćene u svrhu troškova putovanja, smještaja i prehrane koji nastanu u vezi s volontiranjem;
- ▶ računom potvrđene novčane naknade isplaćene u svrhu troškova prehrane, zbrinjavanja i obuke životinje u vlasništvu volontera koja sudjeluje u aktivnostima volontiranja;
- ▶ novčane naknade isplaćene u svrhu plaćanja medicinskih usluga i cjepiva primljenih u svrhu obavljanja volontiranja;
- ▶ novčane naknade isplaćene za troškove edukacije izvan školskog sustava potrebne za volontiranje;
- ▶ računom potvrđene novčane naknade isplaćene u svrhu troškova koji nastanu u vezi s izvršavanjem volonterskih usluga i aktivnosti;
- ▶ novčane naknade isplaćene za premije osiguranja volonterke ili volontera za slučaj smrti, tjelesne ozljede ili profesionalne bolesti tijekom volontiranja, odnosno novčane naknade u svrhu osiguranja odgovornosti za štetu nastalu kod organizatora volontiranja ili treće osobe;
- ▶ novčana sredstva isplaćena u svrhu naknade troškova pribavljanja dokumenata ili plaćanja pristojbi nužnih za omogućavanje volontiranja;
- ▶ računom potvrđene novčane naknade isplaćene za druge troškove koji nastanu u vezi s obavljanjem volonterskih usluga i aktivnosti.

Vidimo da je volonterima uglavnom omogućena naknada troškova po predočenim računima. Komplikirano je, međutim, na ovaj način naknađivati svakodnevne troškove volonterkama ili volonterima koji volontiraju izvan mjesta prebivališta, ili čak u stranim državama. Radi pojednostavljenja prakse te radi osiguravanja sredstava s kojima će volonteri moći unaprijed raspolagati Zakonom je ostavljena mogućnost isplaćivanja džeparca za putovanja, odnosno volontiranje izvan mjesta boravišta, ali uz uvjet da iznos džeparca ne premašuje iznos dnevnica propisanih za državne službenike. Trenutni iznos dnevnice za državne službenike je 170,00 kuna za putovanje od 24 sata. Na ovaj je način ostavljen prostor za organizirani dolazak volontera iz EU te odlazak naših volonera u zemlje EU, budući da tijela EU osiguravaju simboličan džeparac mladima uključenima u međunarodno volontiranje.

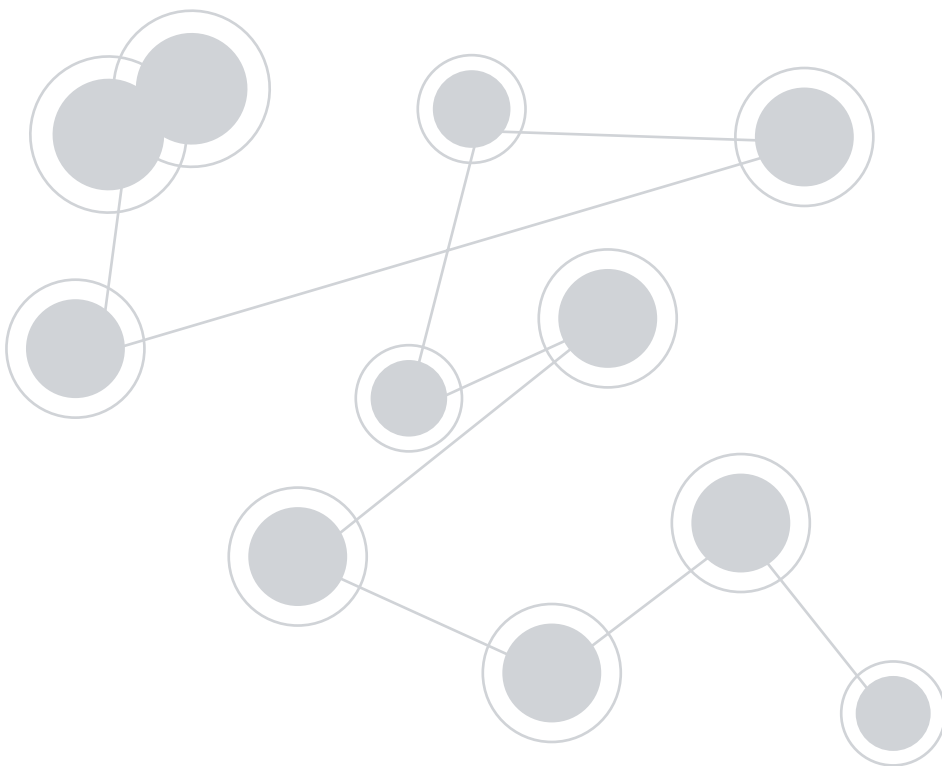
Zakonom je predviđen i jedan način novčanog nagrađivanja radi motiviranja volontera, organizatora volontiranja te promicanja vrijednosti volonterstva, i to kroz godišnju dodjelu Državne nagrade za volontiranje opisane u članku 24. Zakona o volonterstvu.

12. KOJIM DRŽAVNIM TIJELIMA SE TREBA OBRATITI VEZANO UZ ROVEDBU ZAKONA O VOLONTERSTVU

Tijelo nadležno za provedbu Zakona o volonterstvu je **Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti**, a inspekcijski nadzor provode **nadležne inspekcijske službe**.

Zakonom o volonterstvu predviđa se osnivanje **Nacionalnog odbora za razvoj volonterstva** kao savjetodavnog tijela Vlade Republike Hrvatske, koje će se baviti promicanjem i razvojem volonterstva. Predviđeno je da Odbor ima 19 članova, i to 6 predstavnica ili predstavnika državnih tijela, 7 osoba iz organizacija civilnog društva te 6 nezavisnih stručnjaka.

13. KORISNI KONTAKTI

U Republici Hrvatskoj postoje mnoge organizacije i ustanove koje u svoj rad uključuju volonterke i volontere, a djeluju i četiri volonterska centra u četiri hrvatska grada. U nastavku ćemo navesti kontakte nekih koje su sudjelovale u izradi Zakona o volonterstvu i ove publikacije. Međutim, želite li volontirati, možete se obratiti i brojnim drugim organizacijama ili ustanovama u Republici Hrvatskoj.

MOST se nalazi u Splitu na adresi Zvonimirova 7. Možete ih kontaktirati putem elektroničke pošte info@most.hr ili putem kontakt telefona (021) 483 680, a više informacija o njima možete dobiti putem web stranice www.most.hr

VOLONTERSKI CENTAR SPLIT

je organiziran u okviru udruge «MI» i nalazi se u Splitu na adresi Sinjska 7. Kontakt telefon je 021 329 130, a web stranica na kojoj možete dobiti više informacija o aktivnostima centra je web.udruga-mi.hr.

GONG se nalazi u Zagrebu na adresi Trg bana J. Jelačića 15/IV. Možete ih kontaktirati putem elektroničke pošte gong@gong.hr ili putem kontakt telefona (01) 4825-444, a više informacija o njima možete dobiti putem web stranice www.gong.hr

AMBIDEKSTER KLUB

se nalazi u zagrebačkoj Dubravi na adresi Valpovačka 13. Kontakt telefon je (01) 2989 564, adresa elektroničke pošte info@ambidekster.hr, a web stranica na kojoj možete dobiti više informacija o njima je www.ambidekster.hr.

VOLONTERSKI CENTAR ZAGREB

je udruga koja se nalazi u Zagrebu na adresi Baščanska 11. Kontakt telefon i faks je (01) 3013 736, a web stranica na kojoj možete dobiti više informacija o aktivnostima centra je www.vcz.hr.

VOLONTERSKI CENTAR RIJEKA

je organiziran u okviru Udruge za razvoj civilnog društva SMART i nalazi se u Rijeci na adresi Blaža Polića 2/4. Kontakt telefon je (051) 332-750, adresa elektroničke pošte volonteri@smart.hr, a web stranica na kojoj možete dobiti više informacija o aktivnostima centra je www.smart.hr.

VOLONTERSKI CENTAR OSIJEK

je udruga koja se nalazi u Osijeku na adresi Vj. I. Mažuranića 3. Kontakt telefon je (031) 211 306, adresa elektroničke pošte osvolonteri@osvolonteri.com, a web stranica na kojoj možete dobiti više informacija o aktivnostima centra je www.osvolonteri.hr.

14. DOKUMENTI VAŽNI ZA PROMOCIJU VOLONTERSTVA

Institucije Europske unije potiču države članice u prepoznavanju, promociji i olakšavanju volontiranja građanki i građana, što je vidljivo iz različitih akata koji su dosad doneseni.

Preporukom Vijeća Europe No. R (94) 4 preporučuje se državama da definiraju volontiranje na nacionalnoj razini, naglašavajući njegove obrazovne aspekte i značaj za društvo.

Preporukom Vijeća Europe 1496 (2001.) «Poboljšanje položaja i uloge volontera u društvu» prepoznaje se uloga i vrijednost volonterstva, traži se prepoznavanje i ukidanje svih prepreka koje mogu spriječiti osobu u volonterskim aktivnostima te usvajanje i promicanje političkih i zakonodavnih rješenja koja će poticati volontiranje.

Vijeće Europe donijelo je Europsku konvenciju o promicanju transnacionalnog i dugotrajnog volontiranja mladih (ETS br. 175), koju Republika Hrvatska tek treba ratificirati i kojom se dodatno promiče transnacionalno volontiranje osoba od 18. do 25. godine života.

UN je 2001. godinu proglasio Međunarodnom godinom volontera (Dokument 8917), a 5. prosinca Međunarodnim danom volontera, te su pokrenute razne inicijative za promicanje volonterstva.

Rezolucija Opće skupštine UN-a 56/38 (2002.) preporučuje državama stvaranje "poticajnih fiskalnih, zakonskih i drugih okvira, uključujući one koji se odnose na organizacije koje se bave volontiranjem" kroz uvođenje poticajnog zakonodavstva, poreznih olakšica i subvencija te olakšavanje stvaranja partnerskih odnosa u vezi s volontiranjem u civilnom društvu.

Uz dokumente EU važno je spomenuti dokumente nastale u organizacijama civilnog društva, kao što je Manifest volonterstva u Europi, nastao na inicijativu Europskog volonterskog centra (European Volunteer Centre - CEV), europske mreže koju čini 38 volonterskih centara i organizacija za razvoj volonterstva. Manifest je namijenjen svima koji donose odluke u različitim institucijama Europske unije, a objašnjava zašto je volonterstvo važno i predlaže konkretne načine na koje predstavnici institucija EU mogu (unutar svojih ovlasti i kompetencija) podržati, promovirati i pomoći volonterstvo u Europskoj uniji. Dionici iz vladinog, nevladinog i poslovnog sektora moraju surađivati kako bi se stvorilo društvo koje podupire volonterstvo. Ovaj manifest daje uvid u doprinos Europske unije ovom zajedničkom naporu.

15. PRILOZI

15. 1. PRIMJER MOGUĆEG UGOVORA O VOLONTIRANJU

_____, sa sjedištem u _____, zastupan po _____
_____ (u daljnjem tekstu: **Organizator volontiranja**)

i

_____ iz _____ (u daljnjem tekstu: **Volonter**),

temeljem članka 19. stavka 1. Zakona o volonterstvu (NN 58/2007.), sklopili su u _____
dana _____ godine _____,

UGOVOR O VOLONTIRANJU

Članak 1.

Volonter će dobrovoljno, besplatno i bez zasnivanja radnog odnosa obavljati sljedeće aktivnosti za Organizatora volontiranja: .....

Članak 2.

Prije početka obavljanja navedenih aktivnosti ili tijekom obavljanja istih Organizator volontiranja će osigurati volonteru prikladnu edukaciju/prikladno upoznavanje s aktivnostima (*nepotrebno precrtati*), i to iz područja: ...

Članak 3.

Volontiranje obuhvaća edukaciju, odnosno informiranje iz članka 2. Ugovora i obavljanje poslova iz članka 1. Ugovora (u daljnjem tekstu: volontiranje).

Članak 4.

Volonter otpočinje volontirati dana _____ i volontirat će u trajanju od ____ sati tjedno/mjesečno (*nepotrebno precrtati*).

Volontiranje će trajati do dana _____.

Članak 5.

Mjesto volontiranja je u _____, s tim da se Volontera može/ne može (*nepotrebno precrtati*) uputiti i u drugo mjesto volontiranja po nalogu Organizatora volontiranja.

Članak 6.

U slučaju potrebe osiguravanja smještaja za volontera.

Prostorije za provedbu aktivnosti i smještaj volontera osigurava _____
_, i to u mjestu volontiranja – izvan mjesta volontiranja (*nepotrebno precrtati*).

Članak 7.

Organizator volontiranja hoće/neće (*nepotrebno precrtati*) osigurati naknadu troškova volonteru.

Organizator volontiranja će osigurati naknadu sljedećih troškova: .....

Volonter će sam osigurati sredstva za sljedeće troškove: .....

Sredstva za nadoknadu sljedećih troškova: ....., bit će osigurana iz izvora: .....

(obvezno ugovoriti način pokrivanja troškova prehrane, smještaja, prijevoza, nabavke materijala potrebnog za volontiranje, zdravstvenog osiguranja i drugih oblika osiguranja u slučaju potrebe; navedene troškove može, ali i ne mora pokriti organizator volontiranja)

Članak 8.

Sve ugovorene strane potvrđuju da su upoznate s pravima i dužnostima temeljem Zakona o volonterstvu i temeljem Ugovora te ih prihvaćaju.

15.2. PRIMJER OBRASCA

POTVRDA O VOLONTERSKOM STATUSU U UDRUZI GONG

Sukladno odredbama Statuta Udruge GONG, ovime potvrđujem da je volonter XXX XXXXX rođen X. XXXXX XXXX., s prebivalištem u XXXX, volontirao u regionalnom uredu Udruge GONG Zagreb/Rijeka/Zadar/Slavonski Brod od XXXXX godine do XXXXXXXX godine.

XXXXX XXXXXX volontirao je ukupno xxx sata u posljednje dvije godine za potrebe odvijanja aktivnosti Udruge GONG. Aktivnosti koje je obavljao uključuju:

-

-

-

XXXX XXXXXX je u sklopu volontiranja prošao sljedeću edukaciju:

-

-

-

Ispred GONG-a:

(potpis odgovorne osobe i pečat)

